

POLGÁRI SZÓZAT

A

N É P H E Z.

BARDOCZ JÁNOS

erdélyvidéki kath. áldozártól.

13.635

N.VÁRAD 1849.

Tichy Alajos könyvnyomdájában.

20629

D

A haza sorsa, a nép kezében van. . . . . Nincs azért szentebb és elsőbb kötelesség, mint a nép hazafiui lelkesedésének élesztése.

Voltak idők, midőn az egyházi szónokban, a papot a polgártól el kellett választani. Az egyházi szószéknek hazafiúi eszmék- és érzelmeiktől viszhangzania — a papnak, a vallás- és erkölcsnek, szorosán elébe jelölt eszményi határin túlterjeszkedni, s az emberiség legdrágább kincse és földi üdve — a szabadság szent igéinek hirdetésébe bocsátkozni —: felségsértési büntetés terhe alatt meg volt tiltva.

Mert azok, kik, a politikai cselszövények és saját butasága miatt évezredek vakságban sínylő nép felett uralkodtak, óvatos figyelemmel zártak el minden utat, melly a népet öntudatos eszméltre ébresztve, őt igazságtalan rabhelyzetének s elrablott igazságos jogainak ismeretébe vezethette volna.

Hogy így, az emberiségre örök átok gyanánt nehezedett koronás hóhérok, zavartalan nyugalommal bitorolhassák folyvást, egész népek sorsa — milliók élete fölött, a korlátlan hatalmu egyeduralkodást.

És ekkor a papság, megtagadva szent hivatását, magába fojtva a hazafiságnak, az emberiség földi üdve — a szabadság iránti rokonszenvének, lelkéből fölemelkedő minden szikráját —: kénytelen volt, a zsarnoki kormánygépezet egyik kiegészítő

részévé aljasítani le magát; a zsarnokok személyeit szentek- és séríthetetleneknek hirdetni; a népek legigázására törekvő rendeleteket, a zsarnoki kormányrendszer ezerágú ostorának, a nép minden osztályán átvonuló súlyos csapásait: a nép boldogítására irányzott atyai szeretet kifolyásinak hazudni. Elzárni a nép előtt a polgári igazság és világosság útját, s őt folytonos tévelygésben, erkölcsi és értelmi kiskorúságban tartani.

Ez volt hivatása a papságnak az austriai ház alatt. Mi különböző attól, melly a sz. irás lapjain van számára följegyezve, s Isten és a természet által, minden becsületes pap kebelébe oltva.

Azonban, a martiusi események feloldották nyelvünket; s természetes jogaink és kötelességünk körébe visszahelyeztek bennünket. Hogy visszafoglalva azon tért, mellyet rendeltetésünknel fogva Isten s az emberiség között, mint az isteni igazságok hirdetőji, s az emberiségnek — imez örök igazságokon alapuló szabadság felé vezérlő kalauzzai, elfoglalva kell tartanunk; legyünk a szó legszentebb értelmében lekipásztorai, az értelmi s erkölcsi tévelyek göröngyön botorkázó emberi nemnek.

Szent és fenséges a jog, mellynek gyakorlatába van ez által a papság helyeztetve, mert milliók boldogságára hathat ki annak lelkes fölfogása és teljesítése által.

De szintolly nevezetes és fontos, az ezen jog gyakorlatához kötött kötelesség is, melly honunknak mind e perczig naponta súlyosodó körülményeinél fogva, kétszeres mértékben nehezedik a papság vállaira.

Nem csekélyebb föladat áll előttünk, mint: a népet, a körötte történő eseményeknek, s ezek irá-

nyának tiszta ismeretébe vezetni; a honnak, a nép sorsával összeforrott helyzetét világos fénybe állítani, s a nép keblében, a hon szent érdekei iránt rokonszenvet és lelkesedést éleszteni, és e lelkesedést oda érlelni, miként a népnek minden egyéne, egyéneinek minden gondolata és érzelme, minden szava és tette, a hon megmentésének szent eszméjében olvadjon föl, s oly nagyszerű nemzeti fellépésben nyilvánuljon, melly a nemzet méltóságának s a hon jelen szükségeinek megfeleljen; és a melly erejének súlyát, a nemzet szabadságát megtámadó gaz ellenség teljes megsemmisítéséig terjeszthesse ki.

Ezen szempontból indulva ki, — miután tisztán áll az, hogy a haza sorsa a nép kezében van; s innét nincs szentebb és elsőbb kötelesség: mint a nép hazafiui lelkesedésének élesztése —: elhatároztam magamban, hogy a m.honi kath. papságnak, a nép felvilágosítása- és lelkesítésének nagy munkájában, legyek egyik napszámos segéde.

S imez indok vezeti szózatomat is a nép elébe.

* * *

Mióta az emberiség főnáll: a világtörténet nem igen mutat példát arra, hogy egy nemzet annyi szeretet- és tisztelettel, oly kegyeletteljes ragaszkodással, oly roppant áldozatokba kerülő hűséggel viseltetett volna fejedelme iránt, mint a magyar; és a melly mégis, léte ellen irányzott annyi sok méltatlan megtámadtatásokat szenvedett volna hála fejében fejedelmétől, mint a magyar.

Ha a magyar nemzetnek, a zsarnok austriai ház alatti viszontagságos történetét bármi felületes vázlatban elő akarnám rajzolni: végtelen sora tün- nek elönkbe azon nyílt és titkos ármányoknak, mely-

lyekkel az austr. ház! az öt számtalan veszélyes bajból kimentő nagylelkű magyart, az élő nemzetek sorából ki akarta irtani.

A jelen nemzedék emlékében még élénken fenlebegő, egy pár képet akarok önök elébe tüntetni, a magyar-óstrák eseményekből.

M. Teréz, alapjában megrendült trónját, a védelmére életöket és véröket fölszentelt magyarok hűsége és vitézsége mentette meg az elsúlyedéstől. — —

Midőn Napóleon világhódító seregének győzelmes előhaladása, Bécs meghódolását, s az összes austr. birodalom szétszakadozását kezdte bekövetkeztetni: — Napóleon arra szollította föl a magyarokat, hogy az esküszegő, hitetlen austr. ház zsarnoki jármát nyakokról lerázva, válasszanak magoknak tetszésök szerint oly királyt, ki ne zsarnok ura, hanem csak első tisztviselője legyen a nemzetnek, ki a nemzet akaratát, a nemzet által elébe szabott törvények szerint hajtsa végre; — kiben és a ki által maga a nemzet kormányozza magát. Mert nem a nemzet van a királyért; hanem a király a nemzetért. — És az Isten nem azért teremtette az emberi nemet, hogy néhány koronás emberek kényelme és uralmáért több milliók nyomorogjanak; hanem hogy ezen milliók jóléte és nyugalmanak, azon néhány koronás ember alárendelje saját érdekeit; — és ha nem akarja alárendelni: megérdemli, hogy mint a népek boldogságának útjában álló akadály, erőszakkal is elmozdítottassék.

És a fejedelméhez, saját rovására is, oly példátlan hűséggel ragaszkodó, nagylelkű magyar,

Napóleon ezen felszollítására azzal felelt, hogy Ferencz császárt, a francziák elleni háború folytathatására, élelemmel, pénzzel s fegyveres emberrel segítette; — habár ezer sérelem tépte is már azon időben a nemzet kebelét. —

Legujabban, a februári francia forradalom által előidézett azon mozgalmaknak, mellyeknek, a zsarnokok chinai falán is túláradó, s minden ellenállót elsöpréssel fenyegető hatalma, századok viharivál büszkén daczoló, ősi koronákat üte le fejökről azoknak, kiknek lábai, az alattok megrendült föld ingadozó területén alig nyerhetének biztos megállapodást: — a forradalmi mozgalmaknak, egész Európát elöntő, ime lángözönében, a sok ellenkező elemű, dibdáb provinciákból összetatarozott austr. birodalom, újra végfölbomlásának kezdett elébe nézni.

És ekkor a megszeppent austr. ház, rimánkodva folyamodott, szabadságunk ünnepelt bajnoka, e nemzet legnagyobb fia, s a honnak, a fejére tornyosult annyi sok vérszek közepette, Istentől küldött védangyalához, Kossuth Lajoshoz, — hogy mentse meg az austr. házat a végelsülyedéstől, csillapítsa le az austr. ház létét és uralmát fenyegető mozgalmakat; és az austr. ház kész: a magyar nemzetnek, nem csak igazságos kívánatát teljesíteni; hanem bármi más engedélyt is adni.

És Kossuth azt felelte: a magyar nem szorult senki kegyelmére, neki nem kell semmi engedély; hanem teljesíttessenek a nemzetnek, évszázados tör-

vényekben gyökeredző, s fejedelmi eskük által szentesített, igazságos kívánatai; — és ő az austr. ház nyugalmát visszaadja.

És úgy lön.

Kossuth mindenható szavára, mint varázsihletésre mint Isten parancsára, csend és rend állott be Bécsben és Bécs körül.

S a végvonaglás közt nyögő austr. ház, Kossuth és a magyar nemzet kegyelméből, ismét élni és uralkodni kezdett.

— Beh kár volt akkor Kossuthnak mentére nem hagyni a dolgot. Neki akkor egy szavába került volna: az austr. házat az uralkodók sorából kitörölni, s most ő felsége egész úri familiájával együtt, Londonban, vagy Kamcsatkában tölthetné az unalmas téli estvéket. —

Lássuk már most: miként hálálta meg az austr. ház, ezen nagylelkűségét a magyarnak, kinek életét és uralmát köszönheti.

Böven megfelelnek nekünk az austr. ház három százados bünlajstromában feltalálható, azon számtalan gazzettek és ármányok, mellyek meggondolásakor, nem képes az ember eléggé bámulni azon szemtelen vakmerőséget, miszerint az austriai koronás emberek, Isten kegyelméből, uralkodóknak mondják magokat. Hisz az Isten, az igazságnak, a szeretet és jóságnek Istene. A gaz austr. ház pedig, imez isteni tulajdonokat, lényegökben, soha nem ismérhette, mert soha nem gyakorolta; legfelebb csak, azok pusztá hangjait pengette ajkain. — De bezzeg ismért és gyakorolt, olly, embertől kinem telhető, ördögi gazzettek, mik hallása és látására, minden igaz ke-

resztény azon hiedelemre vetemedik, hogy az üdvözítő, földönjártában nem törte meg végképen az ördög hatalmát, hanem szabadságot hagyott neki: ollykor ollykor följárni pokolból e földre, hogy egy egy koronás alakban föltünedező kísértetkint, ijeszse és nyomorgassa a szegény népeket.

Az austr. háznak, három századon át, irányunkban változatlanul követett politikája abból állott: „te nagylelkű, dicső magyar nemzet, légy nagy és dicső, virágozzál és szilárdulj hatalmasan, a papiroson; ellenben nyomorogj és raboskodjál ezentúl is folyvást valóságban.

Ezen politikát, az austr. háznak, minden irányunkban elkövetett eljárásában, különböző idő és alakban, de ugyanazon lényeg és szándokban, a magyar leigazására törekvő ugyanazon irányban, föltalálhatni.

Az austr. ház, a magyar gyengítésére, hallatlan ravasz eszélyességgel, magát a magyart is föl tudta használni, a magasabb családokat, udvarának fénykörébe varázsolta, azok erkölcsi és anyagi lealjasulását, mesterséges finom kezekkel elősegítette; s a roskadozni kezdőket oda kényszerítette jutni, hogy néhány ezer évi segedelemért, a zsarnoki kormányzat bérszolgálatába adják magokat. A nemzet kebléből koronkint föltámadozó szabad hangokat, megvesztegetéssel vagy erőszakkal elfojtotta. Folytonos összezőrrenést és sűrűlódást igyekezett előidézni azon elemek között, mellyek egyesült közreműködése a nemzetet hatalmassá tette, s rablánczait lerázhatta volna. Így uszította ellenünk föl, a horvát, rác és oláhnépet. Hogy a különböző nemzetiségek egymás hajába kapva, fe-

ledjék, a mindnyájokat egyiránt sujtó austr. terhes rabságot.

Ha szétekintünk ez országban, s végig jár-
tatjuk tekintetünket, annak gazdag bányáin, termé-
keny halmain, erdeinek roppant rengetegein, a ter-
mészet ezer áldásával gazdagon elárasztott, gyö-
nyörű rónáin; az országot, minden irányban átmet-
sző óriás folyóin, mellyeknek komoly méltósággal
hömpölygő hullámaik villámsebességgel hasgathatják
a legnagyobb hajók is; — főleg ha a hullámok va-
don kicsapongó árjait szabályozni fogják — s mely-
lyek, tengerbe ömlő útjaikkal, s a szép magyar
tengerparttal, az ország kebelében dúsan fölvirul-
ható ipar és kereskedésnek hatalmas kifejlesztői le-
hetnek: mindezen előnyöket, mikkel a természet
Magyarországot, oly nagy mértékben áldotta meg,
az ország kebelében nyomorgó nép saját javára nem
élvezhette s használhatta föl.

Mert a nép szellemi és anyagi zsirját kizsi-
vattyuzó austriai ház, a nép iránti atyáskodó sze-
retetét azzal bizonyította be, hogy a nép jóléte és
boldogságának — a természet imez előnyeiben fog-
lalt, minden elemét és eszközét kicsikarta, nyílt és
titkos úton a nép kezéből.

De ha az austr. ház irántunk atyai szeretetét-
ről világosabban meg akartok győződni: tekintsétek
meg azon helyeket, mellyeken Windischgräcznek,
ezen teljeshatalmú hóhérnak serege átvonult, s
mellyek az austr. ház parancsára felizgatott lázzon-
gó csordák pusztításai és gyilkolásainak véres szín-
helyül szolgáltak. És ha szemeitek földült városok
és faluk pusztá romaival; árván és özvegyen ma-
radott földönfutó nők és gyermekekkel, s koldus-
botra jutott oly gazdag urakkal találkoznak, kik ez-

előtt kevés idővel még büszke megvetéssel fordú-
dak el azon kunyhók látványától, mellyeknek ajta-
jit, jelenleg, egy éhhalált csillapító falatért zokog-
va zörgetik: — ha mindezeket látjátok: emlékezze-
tek meg arról, hogy mindezek, az austr. ház irán-
tunki atyáskodó szeretetének legújabb bizonyítványai.

De e szellemi és anyagi veszteségeket, né-
hány év alatt föld és emberek kinöhetik. Az élet-
mód egyik ágának elakadásával, a kereset és bol-
dogulhatás más útjai állnak nyitva a szorgalom előtt;
és a melly természet áldásokat, az ősz vagy télen
ért viszontagságok megemésztettek: azokat egy rá-
jok következő tavasz termékenysége kétszeresen
kipótolhatja.

Oh de az életnek csak egy tavasza vagyon!
és ha ennek édene, a természet hangján kifejez-
hetlen vandalsággal földületott: soha, vagy igen rit-
kán szoktak az ember számára új életörömek föl-
virúlni.

És hányan nincsenek közzülünk, kiknek életét
az ég, a szerelem és családi életből fölviruló bol-
dogságnak ezer édes nemeivel árasztá el? kik a
házasélet kimeríthetlen élvezetétől kéjittasságba me-
rült szívök hálás érzelmeivel kiáltának föl: Istenem!
mivel érdemlettem meg tőled ennyi boldogságot!!

És ha most ezek életének édenét egészen föl-
dúlva; a szerelem és családi boldogságnak, szá-
mokra fejlődhető minden érzelmét, összeroncsolt
keblökből végkép kiköltözve; s a remény és vígasz-
nak, éltökre valaha kiderülhető minden sugárát
végkép elsötétedve látjátok. S szembenéztek, az
austr. zsoldosok vandaltetteinek ezen szomorú ele-
venség- és borzasztóan megható, néma komorság-
ban felétek tünedező emlékszoبراival; kik, mint

rendkívüli zivatar dühöngése által, zödelő levelök, viruló és gyümölcsöző ágaiktól megfosztott, s időelőtti hervadás- és kipusztulásnak indult magányos fatörzsök, a sír hideg üregéből kísértetiesen felkongó tompa hangjain kérdezik a veszteségi fájdalomnak: hol vannak most azon kedves személyek, kik birása, az élet kifogyhatlan boldogságát biztosítá számokra? — Eltűntek tán messze útra, onnét nem sokára vizszatérendők? — Oh nem! — Vagy tán betegség, vagy más véletlenség ideiglenesen tartja őket elzárva? Nem. — Tán a természet szende halálával, vagy — a mi rémítő volna — kegyetlen meggyilkolással kimultak, s ránk és e földi életre nézve, végképen el vannak veszítve? Még sem, még sem!! — Hanem... érzéslázzasztó kegyetlenséggel ártatlanságuktól megfosztva, a lelkiállapot azon kietlen perczeinek elviselésére vannak kárhoytatva, mely a ránehezedeó kín elviselhetetlen nagysága miatt, eszmélete- és életétől szokta megfosztani szerencsétlen áldozatát, s kora sírba dönti azon virágot, mely — erkölcsi életnedve, a szüzies tisztaság elvesztése által, gyökerében levén megsebezve — sokáig fen nem állhat; hanem életbimbájának, ártatlansága szemfedeleül ráhulladozó hervatag levelei alatt senyved el. . . .

És ha a leghidegebb keblet is a véres bosszú, lecsilapíthatlan vágyáig fölzaklató, ime vandaltettek okát keresitek — : nem az austr. ház atyáskodó szeretetében találandjátok e fel azt? azon atyáskodó szeretetben, mellynek legújabbán éreztetett véres nyomai, évtizedig is fön fogják tartani emléköket, szerencsétlen áldozataikban. —

Ime! hová vezetett bennünket azon birkatürellem, mellyel eddig minden sérelmet viseltünk! Azon,

a magyarnak halált esküdött, austr. gaz faj, a nemzet különböző osztályira súlyosodott eddigi egyes csapásaival be nem érve: egy az egészre egyszerre kiható halálos csapást mért a fejünkre. S a nemzetet, kivétel nélkül, anyagilag és szellemileg, politikailag és erkölcsileg akarja egy csapással megsemmisíteni!!

Ki az tehát közülünk, ki, ha a hazafiság szent kötelességétől nem is, legalább a rokoni, kedvesi s más ismerősiben szenvedett s rá is következhető méltatlanságok keserű érzetétől áthatva; — a leg-
határozottabb elszántsággal ne lenne kész, ez austr. háznak, megsemmítésünkre irányzott terveit, s nyíltan megkezdett támadásait úgy fogadni, mint illik egy örök életre teremtett nemzet szabad gyermekéhez?

Fel azért, fiai és lányai a hazának! kik ereiben még apáitok vére foly; kik lelkéből őseitek szelleme még ki nem halt! Ime W. ezen teljhatalmu hóhér, nem kevesebet akar, mint az örökös szolgaságnak soha többé lenemrázható lánczaival benneteket, s bennetek minden maradékaitokat úgy leigázni, miként a magyarnak a nemzeti megsemmisülés örvényéből többé fölemelkedni semmikép ne sikerülhessen.

Ki azért a síkra! kinek lelke s ereje van! Fogadjuk a földünkre özönlött hivatlan vendéget úgy, mint érdemli. Hogy ha ezen austr. csorda, e földön, ezen, ellene soha nem vétett honban keresi, itt is lelje föl érdemlett sírját.

„Jaj de W. olly erővel tört ránk, mellynek ellene nem állhatunk. Ime több megyéket, sőt magát Budapestet is elfoglalta. Jobb, adjuk meg magunkat; különben végünk van.“ Így sopánkodnak a kevesebb lelkierővel bíró emberek, kik orruknál tovább nem képesek látni. Hála azonban a magyar

nemzet halottas elszenderedéséből föltámadt értelme s lelkesedésének! igen kevesen vannak, az illy nyulszívű s vizesű halálmadarak.

Rég megmondta már Kossuth, hogy Magyarországnak nincs Párisa, mellynek elfoglalásával el volna foglalva az egész ország.

Én azt mondom: Pest Magyarországnak Párisa volt addig, míg a nemzetet képviselő országgyűlés, a honvédelmi kormány s mindazon testületek Pesten voltak, mellyek a nemzet kormányzatát s a nemzet életmozgalminak irány s kiindulási pontúl szolgáló organumait képezték. Ekkor Pest elfoglalása, az egész M.ország meghódolását maga után vonhatta volna.

Igy azonban, miután Pest falai közt a nemzeti élet egyetlen lüktetését sem találta föl W.; Pest elfoglalása semmi más jelentőséggel nem bír, mint hogy W. katonái kényelmes tanyát s tetemes sarczol nyertek utána.

Más volt a körülmény Bécsben. Itt W. az egész Austriára kiterjedő kormánygyeplők minden szálait összpontosulva föltalálta. S nem kellett egyebet tennie, mint: a kormánygyeplőt kezök közt tartó testületeket újra fejelni; s a nemzet kormányzatának gépezetéből egy, két, rá nézve veszedelmesnek mutatkozó kereket kivéve, helyébe a régi absolnt. irányban döcögő nehézkeseket illeszteni. S uralkodhatott egész Austrián.

Nálunk azonban Pest elfoglalása nem bír több fontossággal, mint Pozsony, vagy más nagyobb városoké. Igen mélyen érzi ezt maga W. is; és miután Pesten föl nem találta azt, mit keresett, azért sietne idább nyomúlni, ha lelkes seregeink engednék. Igy az ország kebelébe beereszkedve, bár

merre mozduljón: mindenfelé hősi ellenállásra talál a magyarok részéről, kik már is több véres csapásokkal rázták fel őt, a M.hon meghódítását tárgyazó s irtóztatós meghiusulásnak indult álmaiból.

S ha W. csak egy csepp esze van: lehetlen át nem látnia, miként más jövőre rá és szétolvadozott, s lelkes vitézeink által minden oldalról körülfont seregére nem várakozik, mint végmegsemmisülés, a nélkül hogy csak vissza is tudna menni.

Mig pedig ez megtörténik: addig Magyarországot lehet kormányozni Debrecznből is, melly, maga s vidéke lakosságát, gazdagságát s más tulajdonit tekintve, egy Olmücz, Kremsier, vagy más zughelyiségekből rögtönözött residentialis városokkal, a versenyt minden tekintetben kiállja.

Hát kinek kerülte ki figyelmét azon örvendetes tünemény, miszerint minden eddigi összeütközéseknél, az ellenfél húzta a kurtábat. S mig a mi seregünk fü gyanánt növekvő ereje naponkint öregbedik: addig az ellené naponkint fogy és sorvad.

W. már is több ezerre menő veszteséget talál seregében. És ezen ütközetek és természetes betegségek által naponta növekedő veszteség egy, két hónap alatt képes fölemészteni egész táborát; mig a magyar föld és nemzet, a szellemi és anyagi erőnek kebléből, fejledező gazdagságánál fogva, minden veszteségét könnyen kinöheti.

De az ellen végmegsemmisítésére bizton számoló reményünk csak úgy valósúl meg, ha mindazon egyesek és testületek, kik a magyar nemzet szabadságharczának eldöntésében tényezők lehetnek, öszhangzó lelkesedés, ösztített erő és buzgalommal igyekeznek hatáskörüket betölteni.

Illy főtenyező jelenleg a honvédelmi kormány.

Valameddig én a honvédelmi kormány élén azon férfiut fogom látni, kinek a nemzet történetével összeforrott neve, e hon legutósó embere előtt is elegendő kezességül szolgál, a kormánya alatti ügy szerencsés jövőjéről, s kinek szellemi nagysága és páratlan hazafisága nem egy vésztől óvá meg eddig is e hon —: mindaddig, ha még kétszer annyi területet vesztenénk is földünkől, azt fogom mondani, hogy még semmit sem veszítettünk.

Azért reggeli és esti imánk egyik főágazata legyen, a Kossuth Lajos élteérti könyörgés; mert ha Kossuth élni fog: akkor élni fogunk mi is; akkor élni és virágozni fog a nemzet is.

A képviselőházzal elég annyit megjegyezni, miként az általa képviselt nemzet halálját teljesen megérdemli.

A főpapságról — melly a magyar nemzet életmozgalmainak egyik hatalmas rugója és irányadója lehet — mint magyar hazafi fájdalommal, mint kat. pap szégyennel vallom meg, miként a főpapság az, melly e honnak legtöbbet köszönhet; és mégis a főpapság az, mellynek e hon legkevesebbet köszönhet. Azért igyekezzék a főpapság, minden, isteni úton nyert, s emberi úton acquirált szellemi és anyagi befolyását oda irányozni, hogy messze kiterjedő hatásköréből valahára e hon szabadságküzdelmét előmozdító eredmény matatkozzék.

A magyar nemzet szabadságharczának legkövetlenebb tényezője, a magyar katonaság.

A magyar nemzet valamint örömmel üdvözli a honfias lelkesedés és vitézségnek, katonáiban eddig tapasztalt szellemét: úgy elvárja vitéz fiaitól, hogy honvédi dicső nevezetőknek, ezentúl is dicső tettekkel fognak megfelelni.

Emlékezzenek meg arra, hogy a hon legdrágább, legszentebb kincse — a nemzet szabadsága, hűségök és vitézségök védpaizsa alá van helyezve. Ugy őrizték e szent kincset, hogy sértetlenül adhassák számba majd, az utánnok következő maradéknak.

Hozzátok emelem még szavamat, t. honfiak és lányok! kiket a gondviselés, az égnek, a milly drága, olly kedves ajándokival, a családi boldogság eleven koszorujival — gyermekekkel áldott meg, kik következőleg az atyai és anyai lét édes örömeiből fejlődő nevelési gonddal vagytok elfoglalva.

Mondjátok meg nekem: van e csak egy gondolat, mellynek alapelemét; van e egy érzelem, mellynek fődobbanását; van e egy vágy, mellynek végirányát, gyermekeitek boldogsága ne képezné.

Ha ti gyermekeiteket boldogokká akarjátok tenni; ha nem akarjátok azt, hogy gyermekeitek sírjaitokból kiátkozzanak, s még a késő ivadék is utálat és megvetéssel forduljon el emlékezetetektől, — mint olly apákétól, kik — midőn a hon szabadságát, magok és a késő nemzedék számára, örökre megállapíthatták volna: gyáva tétlenségök által azt örök rabságba döntötték —: ha ezt nem akarjátok, hanem inkább azt: hogy ti és utódaitok boldogok legyenek, s áldásban maradjon emlékezetetök a késő kor gyermekei előtt is: akkor teljesítsétek kötelességtöket úgy, mint a haza töletek megvárja, s képességetekhez arányzott lelkesedés és erélylyel tegyetek meg mindent annak megmentésére.

Midőn a t. hallgatók lelkes sorain végigfuttatva tekintetemet: a férfiak, hazafiui lelkesedéstől sugárzó alakjai közt szende bájvirágokkint fellünedező bá-

jos lányakkal találkozni szemeim — : lehetlen, hozzájok intézendő egy pár mondattól visszatartóztatnom magamat.

Hogy a haza lányai, a szabadság élethalál-harczának kivívásában közvetlen tényezők nem lehetnek: az igaz. De hogy a nők lelketlen tömegéből kiváló becsületes és lelkes leányok, értelmi műveltség, szívtisztaság, lelkesedés és a női kellemekek egyéb nemeinek személyökben öszpontosuló vegyületénél fogva — a férfiakra, ezek harcziás lelkesedésének élesztésére nagy befolyást gyakorolhatnak: azt nem fogja kétségbe vonni senki, ki valaha egy kedves és lelkes lányka társaságának élveit izlelhette.

Azért hazám lelkes lányai! a haza elvárja tőletek, hogy szép hivatástoknak, hozzátok méltó magasztos buzgalommal fogtok megfelelni.

Igyekeztek bájos alakotok és lelketek műveltsége által, a férfiakra gyakorolható, minden befolyástokat oda irányozni, hogy ők a szabadság szent harcának, magyar bajnokokhoz illő hőseivé avassák föl magokat; s ünnepélyes esküt tegyenek: le nem tenni addig a fegyvert kezökből, míg a magyar földön egyetlen ellenség fogja magát mutatni.

Üzzétek messze körötekből, azon gyáva szoknyahösöket, kik négy fal közt ijedelmet okozó handabandázással szoktak ugyan hetvenkedni; de ha a szájhösieskedést tettel kell beváltani: az első ágyu- vagy puskaszóra, elég udvariatlanok az ellenségnek — hihetőleg irántai megvetésök kijelentéseül — hátat fordítani.

Ti azért honom lelkes leányai, egy szó, egy kézszerítés, egy pillanatra se méltassátok az illy gyáva férfiakat; s tegyetek ünnepélyes fogadást az iránt,

hogy olly férfinak, ki a nemzet létharczának teréről, valamelly kitünő vitézség és érdemtett dicsőséges bizonyítványát nem fogja hazahozni — habár szívetek, irántoki szerelmében megrepedne is — soha kezeteket nem fogjátok nyujtani.

És ha ti, és minden honleány így teljesítendi kötelességét: higyjétek el nekem, olly nagy szolgálatot tesztek a hazának; olly lelkesedést és bátorságot öntötök az összes seregbe, melly annak 40—50-ezernyi öregbedésével is fölér. —

Minden nemü és rendü magyar férfiak és lányok! A magyar nemzetnek kilencszázados történetéből folsugárzó dicsősége tekint le reátok, mint azon ivadéokra, mellynek az apáktól örökölt hős szellemet s ereikben csergedező magyar vért nem szabad pangásban tartani sem elfecsérelni, hanem, ha szükség a hon szabadságáért, őseink vérével szentesített szülőföldünk boldogságaért föláldozni szent kötelességünk.

Itt az idő: kimutatására annak, mennyire ohajtja kiki őseinek méltó utódjává tenni magát.

Itt most más jelszó tetteinket nem vezérelheti, mint a nemzet szabad élete, vagy mindnyájunk halála. E honnak szabad és dicsővé kell fölvirúlnia, vagy mindnyájan az összeroskadandónak romjai alá temetkezendünk.

A becsületes magyarnak jelenleg egyéb közt nem szabad választani.

És ekkor, vagy élve fogjuk nem sokára megünnepelni örök időkre megállapított szabadságunk győzelmét; vagy, ha a küzdelmek legszentebbikében — a szabadságharczban — elvérzendünk is: sírjainkból újabb s dicsőbb viránya fog folsarjadzani a nemzeterő és szabadságérzelemnek.

A mi sírunk, a nemzet szabad életének bölcsőjévé fog átváltozni; hol a messze földről oda vándorlók, illy emlékiratot fognak találni: Vándor! tisztelettel állapodjál meg e helyen; mert a férfiak, kik porai nyugosznak itt, halálukkal a nemzet életét válták meg.

